

2025 YILINDA KAYNAKLARIN TÜKENİŞİ: Küresel bir krizin anatomisi

Nezihe ŞENGÜN

İstanbul Kültür Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Beslenme Ve Diyetetik Bölümü

2025 yılı, modern insanlık tarihinde küresel kaynak kıtlığının somut ve yıkıcı etkilerinin tüm dünyada derinden hissedildiği bir dönüm noktası olarak kayıtlara geçti. İklim değişikliğinin yıkıcı etkileri, kontrolsüz nüfus artışı, aşırı tüketim alışkanlıkları ve siyasi istikrarsızlıkların bir araya gelmesi, onlarca yıldır uzmanların uyarılarına rağmen önlenemeyen bir perfect storm (mükemmel fırtına) yarattı. Bu yazı, 2025'te yaşanan kaynak krizinin ardındaki ana dinamikleri, bilimsel veriler ve kurumsal raporlar ışığında incelemeyi amaçlamaktadır.

Su kıtlığı: Yaşam kaynağının sonu

Birleşmiş Milletler Dünya Su Geliştirme Raporu (2024), dünya nüfusunun %40'ını oluşturan 3.5 milyar insanın su stresi yaşayan bölgelerde yaşadığını ortaya koymuştu. 2025'e gelindiğinde, bu oran kritik eşiği aşarak %50'ye yaklaştı. Özellikle Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Güney Asya'da temiz içme suyuna erişim, ülkeler arasında gerilimlere ve kitlesel göçlere neden olan başlıca sorun haline geldi. Türkiye'de ise İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirler, baraj doluluk oranlarının %20'nin altına düşmesiyle ciddi kısıtlamalarla tanıştı. Tarım sektörü, suyun %70'inden fazlasını kullanırken, kuraklığa dayanıklı olmayan ürün deseni ve vahşi sulama yöntemleri, krizi derinleştiren ana etkenlerden biri oldu.

Enerji krizi: Fosil yakıtların sonu ve yenilenebilirlerin yetersizliği

Uluslararası Enerji Ajansı'nın (IEA) 2024 verileri, petrol ve doğal gaz rezervlerinin tükenme hızının beklentilerin çok ötesinde olduğunu gösterdi. Rusya-Ukrayna savaşının uzaması ve Orta Doğu'daki jeopolitik gerilimler, enerji arz güvenliği sorununu küresel ölçeğe taşıdı. Avrupa'da enerji fiyatları rekor seviyelere ulaşırken, gelişmekte olan ülkeler enerji kesintileriyle boğuşmak zorunda kaldı. Yenilenebilir enerji yatırımları, fosil yakıtların yerini dolduracak kapasite ve altyapıya hızlı bir şekilde ulaşamadı. Rüzgar ve güneş enerjisinin kesintili doğası, enerji depolama teknolojilerindeki yetersiz ilerleme ve

2025 yılı, insanlığın on yıllardır göz ardı ettiği su, enerji, gıda ve maden kıtlığının küresel bir krize dönüştüğü tarih olarak kayıtlara geçti. Artık sürdürülebilirlik bir seçenek değil, zorunluluk.

nadir toprak elementlerine olan bağımlılık, yeşil dönüşümü yavaşlatan engeller olarak öne çıktı.

Gıda güvensizliği: Tarımın çöküşü

Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) 2025 raporu, küresel tahıl stoklarının son 30 yılın en düşük seviyesine indiğini belgeledi. İklim değişikliğine bağlı aşırı hava olayları (ani sel, don, aşırı sıcaklar), Amerika, Avustralya ve Avrupa'nın önemli tahıl üreticisi bölgelerinde verimi ciddi oranda düşürdü. Ukrayna'daki savaşın devam etmesi, "dünyanın ekmek sepeti" olarak bilinen buğday, mısır ve ayçiçeği yağı arzını sektöre uğratarak küresel fiyatları artırdı. Aynı zamanda, su kıtlığı ve fosil yakıtla dayalı gübre üretimindeki darboğaz, tarımsal verimliliği olumsuz etkiledi. Bu durum, özellikle dışa bağımlı ülkelerde gıda enflasyonunu ve sosyal huzursuzluklara tetikledi.

Nadir toprak elementleri ve mineraller: Sanayinin durma noktası

Dijitalleşme ve yeşil enerji teknolojilerinin temelini oluşturan lityum, kobalt, nikel ve nadir toprak elementlerine olan talep, arzı çok çok aştı. Dünya Bankası'nın "İklim İçin Mineraller" raporu, 2050 için öngörülen lityum talebinin 2025'te neredeyse yansına ulaşıldığını orta-

ya koydu. Bu kaynakların büyük kısmının çıkarıldığı ve işlendiği birkaç ülkenin (özellikle Çin) tekeli yaklaşımı ve jeopolitik gerilimler, tedarik zincirlerinde büyük aksamlara yol açtı. Elektrikli araç, cep telefonu ve rüzgar türbini üretimi ciddi sektöre uğradı, teknolojik ilerleme hızı kaybettirdi.

Neden tükendik ve bundan sonra ne olacak?

2025 krizi, bir "ani felaket" değil, onlarca yıldır süregelen sürdürülemez uygulamaların kaçınılmaz sonucuydu. Kaynaklarımız, onları yeniden oluşturabileceğimizden çok daha hızlı tüketildi. Kısa vadeli siyasi ve ekonomik çıkarlar, uzun vadeli küresel refahın önüne geçti.

Ancak bu kriz, aynı zamanda derin bir dönüşümün de tetikleyicisi oldu. Döngüsel ekonomi modelleri, kaynak verimliliği, su hasadı, yerel ve dayanıklı tarım sistemleri, enerji tasarrufu ve paylaşım ekonomisi gibi kavramlar artık terörden pratiğe geçmek zorunda kaldı. 2025, insanlığın doğa ile olan ilişkisini radikal bir şekilde yeniden tanımlamak zorunda olduğu acımasız bir uyarış çağrısı olarak tarihe geçti. Gelecek, bu dersleri ne kadar hızlı öğrenip harekete geçireceğimize bağlı.

2025 yılında yaşanan derin kaynak krizi,

2026'ya sadece bir yıkım değil, aynı zamanda radikal bir uyarış ve dönüşüm mirası bıraktı. Küresel toplum, "her zamanki gibi iş" modelinin artık sürdürülemez olduğunu acı bir şekilde öğrenmişti. 2026, bu zorunlu dönüşümün ilk somut adımlarının atıldığı, yenilikçi çözümlerin hızla hayata geçirildiği ve kaynak yönetimine dair tüm eski paradigmalara sorgulandığı bir yıl oldu.

2026, kaynak kullanımında sürdürülebilirliğin bir "tercih" değil, bir "zorunluluk" olduğunun tüm dünyaya kabul edildiği yıl oldu. Kriz, inovasyonun ve kolektif eylemin önündeki birçok bürokratik ve ekonomik engeli kırdı. Döngüsel ekonomi, enerji demokrasisi ve su nötr yaşam gibi kavramlar, politika yapıcılarının ve şirketlerin gündem merkezine yerleşti. 2026, 2025'in yaralarını sarmakla kalmadı, aynı zamanda daha dayanıklı, adil ve sürdürülebilir bir gelecek için temellerin atıldığı bir köprü işlevi gördü. İnsanlık, doğanın sınırları içinde nasıl refah içinde yaşayacağını yeniden öğrenme sürecine girdi.

Sonuç:

- 2025'in kuraklık travması, suyu en değerli meta haline getirdi. 2026'da su yönetimi, ulusal güvenlik meselesi olarak ele alınmaya başlandı.
- Enerji arz güvenliğinin kritik önemi, yenilenebilir kaynaklara geçişi hızlandırdığı kadar, enerji depolama ve dağıtım modellerini de kökten değiştirdi.
- Küresel tedarik zincirlerinin kırılganlığı, gıda egemenliği ve yerel üretim kavramlarını ön plana çıkardı.
- Nadir toprak elementleri ve kritik mineraller konusundaki tedarik sıkıntıları, iki ana stratejiyi beraberinde getirdi: geri dönüşüm ve ikame.

Kaynakça

- United Nations World Water Development Report (2024). *Water for Prosperity and Peace*. UNESCO.
- IPCC (2023). *Sixth Assessment Report: Climate Change 2023*. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- IEA (2024). *World Energy Outlook 2024*. International Energy Agency.
- FAO (2025). *Crop Prospects and Food Situation – Quarterly Global Report*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- The World Bank (2020). *Minerals for Climate Action: The Mineral Intensity of the Clean Energy Transition*. World Bank Group.